

Bestuurlijk opdrachtgever: Robbert Berkhout

Datum: 16 oktober 2019

1. Aanleiding

Haarlem heeft de ambitie om in 2040 aardgasvrij te zijn. Stap voor stap wordt uitgewerkt hoe we dat gaan doen. De onderdelen: Energiestrategie van CE Delft, Bronnenstudie, Governance van collectieve warmtenetten, Transitie Visie Warmte en Betaalbaarheid, geven hier samen invulling aan. In het nationaal klimaatakkoord is afgesproken dat alle gemeenten uiterlijk 2021 een Transitie Visie Warmte vaststellen (TVW). Dit is het plan van aanpak om tot een Haarlemse TVW te komen.

2. Probleemstelling

Haarlem wil in 2040 aardgasvrij zijn. Daarvoor moeten in 20 jaar 20 wijken van het aardgas af. Hoe gaan we dat doen, waar kunnen we het beste beginnen en waarom? En hoe zorgen we ervoor dat alle Haarlemmers mee kunnen doen? Dat beschrijven we in de TVW.

De wijken die door de gemeente worden aangewezen als startwijk om voor 2030 aardgasvrij te worden, gaan aan de slag met het opstellen van een Wijk Uitvoeringsplan (WUP). De gebouweigenaren krijgen vervolgens minimaal 8 jaar de tijd om de woning aan te passen voordat het aardgas afgekoppeld wordt.

In een aantal gebieden zetten we al concrete stappen richting aardgasvrij. In Meerwijk werkt de gemeente samen met woningcorporaties aan een warmtenet, en in het Ramplaankwartier samen met bewoners aan project Spaargas voor kleinere warmtenetten op buurtniveau.

3. Doel

Een helder en betrouwbaar verhaal over waarom, hoe en wanneer de wijken in Haarlem van het aardgas af gaan, zodat alle Haarlemmers voldoende tijd krijgen om zich hierop voor te bereiden.

4. Resultaat

Een visie op de manier waarop Haarlem naar een aardgasvrije stad in 2040 toewerkt. Met daarin:

- Uitgangspunten die geborgd worden in het proces
- Argumentatie voor het prioriteren van wijken
- Uitvoeringsstrategie
- Handelingsperspectief voor Haarlemmers
- Identificatie van startwijk(en), die al voor 2030 van het aardgas af gaan

Een visie die aansluit bij wat er leeft in de stad en waarvoor zoveel mogelijk draagvlak is. Doordat stakeholders al in een vroeg stadium betrokken zijn en er in de kansrijke startgebieden uitvoerig met de Haarlemmers gesproken is.

5. Uitgangspunten en randvoorwaarden

Vigerend beleid

De volgende beleidsstukken dienen als basis bij het opstellen van de TVW.

- Informatienota Versnelling van het Duurzaamheidsprogramma ([2017/93567](#))
Waarin de ambitie Haarlem aardgasvrij 2040 is vastgesteld.
- Informatienota onderzoek naar een energiestrategie. Commissie beheer 14 februari 2019 ([2018/876579](#))
Een onderzoek naar hoe wijken van het aardgas af kunnen tegen de laagste maatschappelijke kosten en een eerste aanzet voor de uitvoeringsstrategie.
- Duurzame warmte Haarlem: Bronnen. Gemeenteraad 26 juni 2019 ([2019/393567](#))
Een onderzoek naar welke duurzame warmtebronnen er in de buurt van Haarlem beschikbaar zijn.
- Kaders voor samenwerking en governance rondom warmtenetten in Haarlem. Commissie beheer 3 oktober 2019 ([2019/691839](#))
Een verkenning van de rol van de gemeente in collectieve warmtenetten.
- Startnotitie Transitie Visie Warmte (2019/771699) november 2019
Het stuk waar dit plan van aanpak onderdeel van is.
- Betaalbaarheid (2019/439756) nog op te stellen december 2019.
Een beschrijving van wat er onder betaalbaarheid verstaan wordt en welke middelen en instrumenten er beschikbaar zijn/ontwikkeld kunnen worden om dit te borgen.

Participatie

Het nationaal klimaatakkoord benadrukt het belang van participatie in de energietransitie. Het is nog niet duidelijk wat en of er specifieke richtlijnen vanuit het Rijk op ons af komen.

Haarlemmers zijn actief en praten, denken en doen graag mee. Via het programma Nieuwe Democratie wordt hier invulling aan gegeven. Er wordt afgestemd met andere participatietrajecten die tegelijkertijd lopen, waaronder de Economische visie en de Omgevingswet. Zodat de Haarlemmers niet overvraagd worden en er een éénduidig verhaal vanuit de gemeente wordt vertelt.

Uitgangspunten

Met de bovenstaande beleidsstukken geeft de Raad al een aantal uitgangspunten en kaders mee voor de TVW. Ook in het nationaal klimaatakkoord worden uitgangspunten en vereisten benoemd. Dat vertaalt zich tot de volgende uitgangspunten voor de TVW

- **Betaalbaar**
 - Coalitieakkoord Duurzaam Doen!: Alle Haarlemmers moeten mee kunnen doen in de energietransitie
 - Nationaal klimaatakkoord: Woonlastenneutraal
 - Visie en Strategie Beheer en Onderhoud 2013-2022: Werk met werk maken
- **Betrouwbaar**
 - Energiestrategie CE Delft: Bewezen technieken/marktconforme technieken
 - Nationaal klimaatakkoord: Onafhankelijk advies via energieloketten

- **Betrekken, samen met de stad**

- Nieuwe Democratie: Samen maken we de stad
- Nationaal klimaatakkoord: participatie is van belang voor draagvlak

Voortbouwen op ontwikkelingen

De gemeenten werkt met diverse lokale partijen aan concrete oplossingen voor aardgasvrije wijken in de stad. Dit is een belangrijke basis voor de TVW. In Meerwijk wordt samen met o.a. de woningcorporaties gewerkt aan een warmtenet, in Ramplaankwartier werkt de gemeente met de bewoners en de TU Delft aan project Spaargas en de Huizen aanpak ontwikkeld Product Markt Combinaties voor verschillende woningtypologieën, zoals de jaren '95 woningen. Deze ontwikkelingen maakt deze gebieden kansrijk om als startwijk aan te wijzen in de TVW.

Financieel en juridisch

Omdat de TVW wordt ingebed in de omgevingswet zullen er bepaalde vorm/procedure eisen aan de TVW worden gesteld, zoals het uitvoeren van een MER of het vormgeven van de participatie en inspraak. Hier moet de Haarlemse visie aan voldoen. De precieze vereisten zijn nog niet bekend omdat de omgevingswet ook nog in ontwikkeling is.

Afbakening:

TVW richt zich op "woonwijken", aparte aanpak Waarderpolder

De TVW gaat over de gebouwde omgeving, een visie op hoe wijken aardgasvrij worden met alle woningen en gebouwen die daar staan. Ook de winkels, scholen, kantoren etc.

De Waarderpolder is een afgebakend bedrijventerrein met een eigen dynamiek en andere behoeften en kansen voor het aardgasvrij maken van het gebied. Daarom volgt dit een apart traject. Momenteel is een onderzoek gestart naar de ontwikkeling van de Waarderpolder tot een duurzaam en toonaangevend bedrijventerrein. De uitkomsten van dit onderzoek zullen de basis vormen van een nieuw te sluiten convenant Waarderpolder in 2020. Hierin wordt de visie op het aardgasvrij maken van het bedrijventerrein meegenomen.

Wat is een wijk

Aardgasvrije wijken is de term die in de landelijke communicatie wordt gebruikt. Die houden wij aan voor de eenduidigheid. Maar er wordt niet voorgeschreven dat dit ook per se een CBS wijk moet zijn. De contouren van de 'wijken' bepalen we zelf. Het kan namelijk handig zijn om niet een wijk maar een buurt, een blok of woningtype als entiteit aan te pakken.

Visie op hoofdlijnen, concrete plannen in 'wijkuitvoeringsplan' per wijk

Voor elke wijk wordt er een WUP opgesteld. Daarin worden de duurzame oplossing, het tijdpad, de rolverdeling, de financiering tot in detail uitgewerkt met alle stakeholders. De visie biedt de basis voor waar gestart kan worden met deze WUP en hoe het proces wordt vormgegeven. Voor het opstellen van een WUP wordt zo'n 2 jaar genomen. Daarna krijgen gebouw-eigenaren nog minimaal 8 jaar de tijd om maatregelen te treffen voordat het aardgas wordt afgekoppeld.

6. Risicoanalyse

1. Onzekerheid over vorm/proces eisen die worden gesteld voor de inpassing in de omgevingswet/visie. De TVW moet officieel 2021 worden vastgesteld. Haarlem heeft de TVW al in april 2020 gereed. Als deze versie nog niet aan de verplichte vorm voldoet of de juiste procedure heeft doorlopen, dan is er nog ruim tijd om hier invulling aan te geven. De TVW wordt minimaal elke 5 jaar herzien. Nieuwe ontwikkelingen worden dan meegenomen.

2. De benodigde instrumenten en financiële middelen komen pas later beschikbaar.

Momenteel hebben gemeenten nog niet de bevoegdheid om wijken van het aardgas af te halen. De wetgeving hierover wordt aangepast, maar gaat pas 2021 in. Daarnaast heeft de rijksoverheid toegezegd om met financiële middelen te komen voor het borgen van de betaalbaarheid en voor capaciteit voor de procesbegeleiding. Dit zijn belangrijke voorwaarde voor de transitie en als ze niet geborgd kunnen worden, kunnen de wijken niet van het aardgas af. Echter, we hoeven niet stil te staan. Deze middelen zijn vooral van belang tijdens de uitvoering. Op basis van de nu beschikbare informatie, financiële middelen en capaciteit kan de TVW worden opgesteld en kan in de, nog te bepalen, startwijk(en) (verder) worden gewerkt aan het wijkuitvoeringsplan. Bij de periodieke update van de TVW worden ook deze ontwikkelingen meegenomen.

3. We hebben nog geen ervaring met het aardgasvrij maken van een wijk in Haarlem

Haarlem zet nu de eerste stappen om grotere gebieden aardgasvrij te maken. De voorbeelden uit de rest van Nederland zijn ook op een hand te tellen. Het aardgasvrij maken van een wijk is nog geen routinewerk waarvan we duidelijk alle stappen in het proces kennen en kunnen plannen. Daarom beginnen we kleinschalig met niet te veel startwijken. We zetten kleine en zorgvuldige stappen, zodat er tijdig kan worden bijgestuurd als de situatie erom vraagt. De ervaringen die we opdoen in deze eerste wijken, geven ons de benodigde inzichten om daarna op te kunnen schalen en versnellen.

7. Proces en planning

Juni – september Ontwikkeling concept TVW [Afgerond]

- Inhuur DWA voor opstellen eerste concept TVW
- Interne en externe expertsessies met stakeholders
 - Formuleren uitgangspunten
 - Formuleren selectiecriteria prioriteren wijken
- Afstemming directie en bestuur
 - Aanzet uitvoeringsstrategie

September – november [Hier staan we nu]

- Bestuurlijke besluitvorming

- 15 of 29 oktober college besluit plan van aanpak TVW
 - plan van aanpak
 - eerste concept
- 14 november commissie beheer ter bespreking

November 2019 – maart 2020

- Communicatie en participatie
 - Participatie startwijken Meerwijk, Ramplaankwartier en jaren '95 woningen
- December 2019 gemeenteraad behandelt nota Betaalbaarheid
 - Definitie
 - Welke instrumenten en financiële middelen
 - Wat komt er uit het klimaatakkoord?
- Verwerken input

April 2020

- Bestuurlijke besluitvorming
 - April commissie beheer vaststellen definitieve TVW

> April 2020

- (verdere) ontwikkeling wijkuitvoeringsplannen in startwijken
- Minimaal elke 5 jaar TVW updaten op basis van nieuwe ontwikkelingen

8. Communicatie en Participatie

Communicatie

We vinden het belangrijk dat zo veel mogelijk Haarlemse bewoners en ondernemers weten dat de energietransitie volop in gang is. De energietransitie heeft in de komende 20 jaar voor bijna iedereen een directe impact: er moeten maatregelen genomen worden in de openbare ruimte maar ook in de woning, het kantoor, scholen, sportclubs en bedrijfspanden. We vinden het daarom belangrijk om in zo helder mogelijke taal te communiceren over de energietransitie en we willen daarbij zo goed mogelijk aansluiten bij de beleving van bewoners en bedrijven. We benutten voor onze communicatie hierover zoveel mogelijk bestaande middelen en netwerken, zoals:

- De website van de gemeente en haarlem.nl/gasvrijer;
- De campagne 'Haarlem wordt steeds gasvrijer';
- Nieuwsbrieven: de Groene Mug, Centrum Management Groep, Waarderpolder, winkeliersverenigingen, etc.
- Evenementen: Mugfest, Initiatievencafé, etc.
- Wijkraden, energiecoöperaties en andere georganiseerde bewonersgroepen.

Hoe de toekomst er precies uit komt te zien, weet eigenlijk nog niemand. Een toekomst met aardgas is in ieder geval geen alternatief. Door zoveel mogelijk duidelijkheid te bieden en informatie te geven, kunnen Haarlemmers nu al keuzes maken voor hun woning of onderneming tijdens een verbouwing, verhuizing, of bij het aanschaffen van apparatuur en installaties.

Participatie

Bij het opstellen van de Energiestrategie en de bijgevoegde concept TVW zijn diverse stakeholders betrokken geweest. Het eerste concept voor de TVW kwam tot stand met de inbreng van lokale 'energieprofessionals' zoals de nutsbedrijven, de woningcorporaties en lokale bewonersinitiatieven. Ook voor het vervolg worden de Haarlemmers betrokken bij de TVW en WUP.

Startwijken

Het is verplicht om te participeren met wijken die de gemeente aanwijst om als startwijk opgenomen te worden in de TVW. Samen met partners en bewoners willen we inzicht krijgen en kennis opbouwen over hoe deze wijken en buurten van het aardgas afgekoppeld kunnen worden. Daarom gaan we in de gebieden die kansrijk zijn om als startwijk aangewezen te worden met de bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden in gesprek. Kansrijk zijn Meerwijk, Ramplaankwartier en recent gebouwde woningen die goed geïsoleerd zijn (jaren '95). Per wijk stellen we een participatietraject op maat op, om aan te sluiten bij de lokale situatie en de bewoners.

Omdat de raad al veel kaderstellende beslissingen heeft genomen ter voorbereiding op de TVW, zullen we de bewoners van die wijken vooral vragen op welke manier zij de energietransitie in willen gaan. We richten ons op de hoe-vraag en niet op de wat-vraag. In april 2020 stelt de raad vervolgens de kansrijke '2030-wijken' vast.

Wijkuitvoeringsplan startwijken

In deze zogenaamde startwijken worden, samen met alle stakeholders uit de wijk, de plannen in detail uitgewerkt tot een WUP. We geven zoveel mogelijk ruimte aan bewoners en ondernemers om gezamenlijk de nieuwe warmtevoorziening vorm te geven. Dit kan per wijk of buurt verschillen: in sommige wijken staan alternatieven voor aardgas en de planning al min of meer vast, in andere wijken is er meer ruimte.

Focusgroep

Daarnaast wordt er een focusgroep opgericht met gelote deelnemers om een representatieve vertegenwoordiging van de stad te krijgen. Met deze focusgroep kunnen we specifieke thema's en vraagstukken over de energietransitie bespreken. Deze focusgroep zal een aantal keer per jaar bij elkaar komen om over de energietransitie te spreken.

Iedereen kan meedoen

Voor bewoners in de andere wijken dan de '2030-wijken' gaan we door met het stimuleren van zoveel mogelijk isoleren van gebouwen en woningen zodat die zonder problemen van het aardgas kunnen gaan op het moment dat hun buurt 'aan de beurt' is, of zoveel eerder als mogelijk. Haarlemmers kunnen individueel of gezamenlijk aan de slag, met ondersteuning van de gemeente.